

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De institutis coenobiorum

Cassianus, Johannes

[Basel], nach Sept. 1485

Liber primus de habitu monachi

[urn:nbn:de:bsz:31-306702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306702)

Prefatio

ipsum quod utique non pro merito rei sed pro presentis temporis statu possumus meminisse. sci. imperitorum sermo congrue non valet explicare. **H**uc accedit quod super hac re viri et vita non biles et sermone scientiaque perclari multa iam opuscula desudant. sanctum basilium et hieronymum dico aliosque nonnullos quorum anteriori sciscitantibus fratribus super diversis institutis vel questionibus non solum facundo verumetiam diuinarum scripturarum testimonijs copioso sermone respondit. alius vero non solum suo elucubratos ingenio edidit libros. verumetiam greca lingua digestos. in latinum protulit eloquium. **P**ost quorum tam exuberantia eloquentie flumina. possem non immerito presumptionis notari. si aliquid stillidij huius inferre temptassem. nisi me hec fiducia tue sanctitatis animaret et sponsio. quod vel tibi bene uergerent accepte qualecunque sunt. vel eas congregationi fratrum in nouello tamen monasterio commorantium deputares. **Q**ui si quid a nobis minus forsitan caute. platur fuerit. et pie relegat et cum uenia indulgentiore sustentet. fidem potius mei sermonis quam uenustatem eloquij requirentes. **Q**uia propter beatissime papae uincum religionis et humilitatis exemplar. tuis precibus animatus. super vires ingenij mei opus quod iniungis aggrediar. et ea que omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris. utpote quae audita potius quam experta describere temptauerunt. uelut rudi monasterio. et ueritate sitientibus imitabo. **N**ec plane mirabilis dei signorumque narratione studet cōtexere. que quibus multa per seniores nostros et incredibilia non solum audierim. uerumetiam sub obtutibus nostris perspexerimus impleta. tamen his omnibus pretermisissis. que legentibus propter admirationem nihil amplius ad instructionem perfecte uite conferunt. instituta eorum tantummodo ac monasterio per regulas. maximeque principalium uiciorum que octo ab eis designantur originem et causas. curationesque secundum traditiones eorum. quantum domino adiuuante potue-

ro fideliter explicare contendam. **P**ropositum siquidem mihi est. non de mirabilibus dei sed de correctione morum nostrorum et consummatione uite perfecte. secundum ea que a senioribus nostris accepimus pauca disserere. **I**n eo quod preceptis tuis satisfacere studebo. ut si quid forte non secundum typum maiorum antiquissima constitutione fundatum. sed per arbitrium uniuscuiusque instituentis monasterium uel diminutum uel additum in istis regionibus comprobauero. secundum eam quam uideamus monasteriorum regulam per egyptum uel palestinam antiquitus fundatorum. fidei sermone uel adijciam uel recidam. **N**ec quod enim credas rationabili quod propositum uel perfectius constitutionem nonellam in occidentis galliarum partibus reperire potuisse. quam illa sunt instituta. in quibus ab exordio predicationis apostolice a sanctis ac spiritualibus patribus fundata monasteria ad nos usque perdurant. **N**am sane moderatione opusculo huic inferre presumam. ut ea que secundum egyptiorum regulam. seu per asperitatem aeris seu per difficultatem ac diuersitatem morum impossibilia in his regionibus uel dura uel ardua comprobauero. institutis monasteriorum que per palestinam uel mesopotamiam habentur. aliquatenus tempem. quod si rationalis possibilium mensura seruet. eadeque obseruatione perfectio est etiam in impari facultate

ExPLICIT PREFATIO. **I**NCIPIUNT CAPITULA LIBRI PRIMI DE HABITU MONACHI.

CAP. PRIMUM

R oemium	
i	De cingulo monachi
ii	De ueste monachi.
iii	De cucullis egyptiorum.
iiii	De collobijs egyptiorum
v	De rebriachiatorijs
vi	De maffortibus eorum
vii	De mellote et pelle caprina
viii	De baculo
ix	De calciamentis eorum.
x	De temperamento obseruatione que secundum aerum qualitatem uel usum

Liber primus de habitu monachi

provincie sit tenenda.

xij De cingulo spiritali et sacro ipsi?

Explicunt capitula.

Incipit liber primus de habitu monachi

O **Et institutio**
ac regule

gul' monasteriorum dicitur unde copetentius donante deo quod ex ipso habitu monachorum sumemus exordium. Quorum interiorum cultum sequi tunc poterimus exponere cum exteriorum ornatum sub oculorum depinxerimus obtutibus.

De cingulo monachi. Cap. ij.

Hic cingulum monachum ut militem christi in periculo spiritus belli positum accinctis lumbis iugiter oportet recedere. Hoc enim habitum etiam illos ambulasse qui in veteri testamento profectio nis huius fundaverunt primordia. helyam scilicet et heliseum. divinarum scripturarum auctoritate monstrat. ac deinceps principes auctoresque testamenti novi. iobem videlicet petrum et paulum. ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum prior qui in veteri testamento argivitatis iam flores et castimonie continentieque prefigurabat exempla. cum fuisset a domino missus ad increpandos nuncios ochochie sacrilegi regis israel. eo quod egritu die prepedisset super statum salutis sue beelzebub deum accaron consulere desinasset. et idcirco eis occurrens idem propheta descensus de lecto eius in quo penderat denegasset. de cubenti regi exposita vestitus quietate comperit est. Reversos enim ad se nuncios ac referentes sibi prophete siniam. sciscitatus est cuius esset figure et habitus vir qui occurrisset eis. et locutus fuisset huiusmodi ioba. **Vir inquit pilosus et zona pellicea accinctus renibus. Et qui habitu profectiorem contemplatus homines dei ait. Helias thesbites est. cone vix indicio et hirsuti cultique corporis specie vix dei indubitate**

agnoscens. eo quod istud ei inter tot israelitici populi milia commoranti cultus. proprii ac velut quoddam impressum et speciale signum perpetuo cohereret. De iobem quod veteri non nisi testamento velut quoddam sacratissimum limes finis initiumque processit. ita euangelista narrante cognoscimus. Ipe autem iobes habebat vestimentum de pilis camelo. et zonam pelliceam circa lumbos suos. Petro etiam in custodia carceris ab herode tetrarcha. et ad necem die postero producente angelus assistente precipit. Precingere et calciate caligas tuas. Quod ut faceret nequaquam monuisset eum angelus dei. nisi vidisset eum ob refectioem nocturne quietis paulisper delecta membra solita cinguli obstrictioe laxasse. Paulus quoque ascendente hierosolimam et prius a iudeis in vincula mittendum agabus propheta repiens cesaree. blato ei cingulo manus suas ligans ac pedes. ut gestu corporis sui passionis eius prefiguraret iniurias. ait. **Hec dicit spiritus sanctus. Quis cui est zona hec. sic alligabunt iudei in hierosolimam. et tradent in manus gentium. Quod utique a propheta preferri nunc potuisset dicente. vix cui est zona hec. nisi paulus eam lumbis suis indefinenter solitus fuisset aptare.**

De veste monachi. Cap. iij.

Uestis quod sit monachi qui corpus protegat tamen ac repellat nuditateque verecundiam. et frigori retundat iniuriam. non quod semivaria vanitatis aut elationis enutriet. ita eodem apostolo predicante. **Habentes autem alimeta et opimenta his precetissimi. Opimenta in quibus non vestimenta. ut quibusdam latinis exemplaribus non proprie pertinet. id est quod corpus opiant tamen non quod amictus gloria blandiant. ita vilia ut nulla coloris vel habitus novitate inter ceteros huiusmodi propositi viros habeant insignia. ita studiosis accuratioribus aliena. ut nulli rursus sunt affectusque incuriam sordibus decolora. Pro stremo sic ab huius mundi separant ornatu. ut cultui suorum dei in omnibus communia pervenerit. Quicquid enim inter famulos dei presumit ab uno vel paucis. nec catholice promone corpus fraternitatis tenet. aut superfluum**

mt 3 r

mt 12

mt 21

mt 19

Liber primus

aut elatum est. et propter hoc noxiū iudicā-
dum est. magisq; specie vanitatis q̄
tū ostentās. Et idcirco hec q̄ nec a vete-
ribus sanctis q̄ huius professionis fundamē-
ta rececūt. neq; a patribus nri t̄p̄isq; eorū
per successiones instituta nūc vsq; custo-
diunt. tradita videmus exēpla. vt super-
flua et inutilia nos q̄z refecare pueniet.
De obrem cilicinā vestem velut circūspe-
ctam cunctis atq; notabile. et q̄ ex hoc ipso
nō solū nulla sp̄iū possit emolūmēta pfer-
re. sed etiā elationis concipe vanitates.
q̄z ad necessarij operū exercitiū in q̄ mo-
nachū sp̄ impigrū expeditūq; oportet i-
cedere. inhabilē atq; inepta sit. omnimo-
dis refutarunt. **Q**uod si q̄sdam B̄ amictu
circūdatos audim? pbabiles extitisse. n̄
ex eo nobis monasteriorū est regula san-
cienda. vel antiq̄ sanctorū patrū sunt p-
turbanda decreta. q̄d pauci p̄sumentes
aliorū virtutū p̄uilegio. ne in his quidē
quē nō fm̄ catholicā regulā ab eis vsur-
pata sunt. replendi debere credunt. **B**e-
nerali nanq; oīm constitutiōni. paucorū
nō debet p̄poni nec p̄iudicare sentētia.
Illis eī debemus institutū ac regulā indu-
bitatā fidē et indiscussam obedientias p-
oīa cōmodare. nō quas paucorū volun-
tas intulit. s; q̄s vetustas tātoꝝ tempoz.
et innumerolitas sanctorū patrū concor-
di definitiōe in postez ppaganit. **N**ec B̄
sane p̄iudicare nob̄ debet ad quodiāe
cōsolationis exemplū. q̄d vel ioram sacri-
legus rex isrl̄ cateruis hostiū circūsept.
scissa veste cilicinā habuisse pbitef̄ intrin-
secus. vel q̄d ninivite ad mitigandā dei
furiā q̄ in eos illata fuerat. per p̄phetā
cilicij asperitate velati sunt. cū et ille ita i-
trinsec? latens indutus eo fuisse mōstre-
tur. vt nisi scisso desup vestimēto a nemī-
ne. p̄sus potuisset intelligi. et isti eo tem-
pore operimentū cilicij ostentaret. q̄ cūcūq;
super iminēte vrb̄ cūssione lugentib; eo-
demq; amictu circūdat. null? poss; a q̄-
quā ostentatiōe notari. **Q**uia nisi insol-
ens sit diūrsitas. nō offendit equalitas.
De cucullis egyptiorū. La. iij.

Quāntū p̄terea quedāz in ipso egyptio-
rum habitu. nō tm̄ ad cu-
ram corporis quantū ad morū
formulam congruentia. quo simplicita-
tis et innocentie obseruantia etiā in ip̄a
vestitus qualitate teneat. **C**ucullis nan-
q; per paruis vsq; ad ceruicis humero-
rumq; demissis cōfinia. quib; tm̄ capi-
ta contegant. indesinent dieb; vtuntur
ac noctib; s; vt innocētā et simplicita-
tem parvulorū ingit custodire etiā imi-
tatione ip̄ius velamis commoneantur.
Qui reuersi ad infantia christi cunctis
horis cū affectu ac virtute decātāt. **D**o-
mine nō est exaltatū cor meuz. neq; elati
sunt oculi mei. neq; ambulavi i magnis
neq; in mirabilib; super me. **S**i non hu-
militer sentiebā. sed exaltaui aīam meā.
Sicut ablactatus ē super matre sua.

De collobijs egyptiorū. Cap. v.

Collobijs q̄z lineis induti q̄ vix
ad cubitoꝝ ima pertingunt. nu-
das de reliquo circūferunt ma-
nus. vt amputatos habere eos actus et
opera mundi huius suggerat abscisio ma-
nicarū. et ab omni cōuersatione terrena
mortificatos eos velaminis linei doceat
indumentū. audiantq; per hoc apostolū
quotidie dicentē sibi. **M**ortificate mem-
bra v̄ra q̄ sunt super terram. **I**llud q̄z ip̄o
habitu p̄stātē. **D**ortui eī estis. et vita
vestra abscondita est cum christo in deo.
Et itez. **Q**uio aut iam nō ego. viuit ve-
ro in me christus. **M**ibi quidem mūdus
crucifixus est. et ego mundo.

De rebrachiatorijs. Cap. vi.

Estātenā resticulas duplices.
Glanceo plexas subtegmie. quas
greci analatoyis. nos x̄o succi-
ctoria seu redimicula. vel p̄prie rebrachi-
atoria possum? appellare. **Q**ue descēde-
tia per summa ceruicē et a laterib; colli di-
uisa. vtrariq; alay sinus ambiūt. atq;
hinc inde succingūt. vt p̄stringentia la-
titudine vestimēti ad corp? cōtrahāt at-
q; cōiungant. et ita p̄strictū brachijs im-
pigris ad omne op? expeditū reddātur.

Circūdat

702

703

703

704

De habitu monachi

illud apostoli preceptum studentes omni virtute complere. Quia non solum mihi sed etiam his qui mecum sunt ministraverunt manus iste neque gratis panem ab aliquo manducavimus sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes ne quem vestrum gravaremus. Et si quis non vult operari nec manducet

De maforibus eorum. Cap. vii.

Dixit hoc angusto palliolo tam amictus humilitatem quam vilitatem precij copendiumque sectantes colla pariter atque humeros tegunt. que maforibus tam nostro quam ipsorum nuncupantur eloquio. et ita plane carum atque birorum precia simul ambitionemque declinant.

De melote et pelle caprina.

Capitulum viii.

Quoniam est habitus eorum pellicula caprina que melotes vel perna appellatur. et baculus qui gestatur ad imitationem eorum qui passionis huius prefiguraverunt lineas in veteri testamento. De quibus apostolus. Circumierunt inquit in melos et in pellibus capris egentes. angustiati. afflicti. quibus dignum non erat mundus. in solitudinibus errantes. et in montibus et in speluncis et in cavernis terre. Qui tamen habitus pellicule caprine significat mortificata omni petulantia carnalium passionum debere eos in summa virtutum gravitate consistere. nec quicquam petulcentiam vel calidum iuventutis ac mobilitatis antiquam in eorum corpore residere

De baculo. Cap. ix.

Nam et baculum gestasse eosdem viros etiam heliseus qui vixit ex ipso est docet. cum dicit ad greci puerum suum mittens eum ad suscitandum filium mulieris. Tolle baculum meum et currens vade pone eum super faciem pueri ut vivat. Que vix non dedisset ei propheta gestandum. nisi eum manu sua solutus esset ingerit circumferre. Cuius gestatio spiritualiter monet non quod debere eos inter tot oblatras vicioque canes. et invisibiles nequitia-

rum spiritualium bestias inermes incedere. de quibus beatus david liberari postulant dicit. ne tradas domine bestiis animam confortentem tibi. sed irruentes eas retundere crucis signaculo ac longius propulsare. atque ad usum se servientes iungi memoria domine ce passionis. et imitatione illius mortificationis extinguere.

De calciamentis eorum. Cap. x.

Calciamenta christo velut indicta evangelico precepto recusantes. cum infirmitas corporis vel matutinus hyemis rigor seu meridiani estus feruor exegerit. timore caligis suos minuunt pedes. hoc interpretantes versus earum vel dominice premissione signari. ut si in huiusmodi constituti cura et sollicitudine carnis huius omnimodis exuti esse non possumus. nec ab ea penitus spualem absolui. saltem occupatione leni et implicatione tenui necessitate corporis explicemur. ne vel animam in pedes qui expediti ad spiritalem cursum. et predicandam evangelii pacem esse debent parati. quibus post odorem vnguetorum christi isti currimus. et de quibus david. cucurri in siti. et hieremias. ego autem non laboravi te sequens. mortificationis huius seculi curam patiamur involvi. de his se cogitantes qui non ad supplendam necessitatem nature sed ad superfluum noxiamque pertinet voluptatem. Quod ita implebimus si huiusmodi carnalis curam non fecerimus in desideriis. Quibus tamen caligis quamque licite utantur utpote domini mandato processis. neque quod tamen pedibus eas inherere permittunt cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria. illud estimantes etiam huiusmodi custodiri debere quod dicitur ad moysen vel ad iesum filium naue. Solue corrigiam calciamenti tui. locus enim in quo stas terra sancta est.

De tempamento observantie secundum aerum qualitatem vel usum provincie sit tenenda. Cap. xi.

Hec dicta sint. ne quod premississe de egyptiorum habitu videamur. Cetera a nobis tenenda sunt illa

Capitula

trm̄ o q̄ vel locoꝝ situs vel puicie vsus
admittit. Nā neqꝫ caliginos neqꝫ colo
b̄ijs seu vna tunica esse p̄tentos biemis
pmittit asperitas. ⁊ paruissimi cuculli ve
lumen vel melos gestatio verisum potiꝰ
q̄ edificatiōē vllā videntibꝫ compara
bit. Quā pp̄ illa tm̄ q̄ superiꝰ cōmeno
raimꝰ q̄qꝫ sunt ⁊ hūilitati p̄fessionis
nre ⁊ q̄litati aerū congruentia a nob̄ q̄z
affectada censemꝰ. vt oīs summa nostri
vestitus non in nouitate habitꝰ q̄ possit
offendiculū homibꝫ seculi huiꝰ inferre.
sed honesta in vilitate consistat

De cingulo spiritali et sacramē to ipsius. *Cap. xij.*

His ita q̄ vestimētꝫ chasti miles
indutꝰ. nouerit p̄us ob id se cin
guli cōstrictiōē munitū. vt ad
cunctos vsus ⁊ opa monasterij nō solū
mēte. p̄mptus sꝫ etiā ip̄o habitu sp̄ expe
ditus incedat. Tāto nā q̄z feruentior cir
ca spiritalē p̄fectū ac diuinaz r̄ez sciaz
⁊ cordis puritatē p̄babit. q̄to fuerit er
ga obedientie studij ⁊ operꝫ deuotior.
Secūdo cognoscat etiā in ip̄o habitu cin
guli iesse nō paruū qd̄ a se expetit sacm̄
Accinctio enī sūboꝝ ⁊ ambitꝰ pell̄ emoz
tue significat eū mortificationē circūfer
re mēbroꝝ in quibꝫ libidis atqꝫ luxurie
seminaria cōtinent. euangelicū illd̄ mā
datum qd̄ d̄: sint lūbi vestri precincti.
ap̄lica interpretatione ingeri sibi sp̄ intelli
gēs mortificate seꝫ mēbra v̄ra q̄ sūt sup
terrā. fornicationē: imūdiā: libidiem
p̄cupiaꝫ malā Ideoqꝫ illos tm̄mō legi
mus in scriptur̄ sanctꝫ cingulo fuisse p̄
cictos. in q̄bꝫ semina coitꝰ inueniūt
extincta. q̄qꝫ illud beati dauid eloquiꝫ
ope atqꝫ x̄tute decantāt. quia factꝰ sum
sicut vter in puina. eo q̄perasa medul
litꝰ carne vicioꝝ emortua exterior̄ hoīs
cutē sp̄is virtute distendant Et idcirco
in puina significant adiecit. qd̄ seꝫ neqꝫ
q̄ fuerint sola cordis mortificationē p̄te
ti. verūctiam exterior̄ hoīs motꝰ ⁊ ip̄ius
naturę incentiua p̄tinentie puina extri
secus accedēte habuerint p̄gelata. nullū
iam dūtaxat fm̄ aplm̄ regnūꝫ peccati in

suo mortali corpore susinētes. nec gestā
tes carnem sp̄i repugnantem.

Explicit de habitu monachi li ber primus. Incipiunt capitula libri secundi de canonico noctur narū orationū ⁊ psalmoz mō.

Proemium. *Cap. primū*
ij De diu'sitate numeri q̄ ad
decantandos psalmos p̄ vniū
sas prouincias sit statutus.

iiij De vniiformis regule p̄ totā egyptū
⁊ custodia. ⁊ de electōe coꝝ
qui fratribꝫ p̄ponant

iiij De p̄ egyptū ⁊ r̄ebayden duode
narius psalmoz numerus ob
seruetur

v De duodenario psalmoz nume
ro angeli traditione suscepto

vi De p̄fectudine. xij. orationum.

vij De disciplina orandi.

vij De subsequēte oratiōe p̄ psalmū.

ix De orationis statu super quo in
collatione senioꝝ plenioꝝ refer
uetur instructio

x Cū q̄to silentio ⁊ breuitate orō
nes apud egyptios colligant.

xi Quā disciplina apud egyptios
psalmi dicantur.

xij Cur vno psallēte ceteri in synaxi
sedeāt. vel quali post h̄ studio
per cellulas suas vsqꝫ ad lucē
vigilias extendant

xij Quare post missam nocturnam
 dormire non oporteat

xij Quomodo in cellulis suis
opus manuum ⁊ orationes pa
riter exerceāt

xv Quā lege modestie p̄ orationūꝫ
missam vniūqꝫ ad suā cellu
lam redeat. ⁊ cui subdatur icre
pationis qui aliter fecerit.

xvi De nulli orare cuꝫ illo q̄ fuerit ab
oratione suspensus liceat

xvij Quis q̄ ad orationē f̄res exuscitat
hora solita d̄beat eos cōmonere

xvij Quā vespa sabbati vsqꝫ ad vespe
ra diei d̄nice genua nō flectāt

Explicit capitula